

Innovaties ontstaan op het platteland

Sinds midden jaren tachtig van de vorige eeuw doet de overheid verwoede pogingen om de groei van de agrarische sector te sturen en te beteugelen. Melkquota, mestboekhouding, s(t)aldering. Den Haag probeert van alles, maar stuit steeds op (lobby)kracht en verzet. Hoe komt dat toch en waar komt die (boeren)kracht vandaan?

Jan de Rond
GASTOPINIE

Op het Hollandse platteland zijn in de afgelopen 9 eeuwen veel innovaties ontstaan. Vijf Nederlandse innovaties zijn succesvol ingezet: waterbeheersing, landwinning, landinrichting, selectie en veredeling van dieren en planten. In vier ronden ontstaan nieuwe samenwerkingsvormen.

Agrarische innovaties

Waterbeheersing: het buiten houden van water en afvoeren van overtollig water noodzaken boeren samen te werken. In Utrecht bouwen omstreeks 1122 twintig buurtschappen samen een dijk onder Wijk bij Duurstede. Met behulp van de wipmolens wordt het in de 15de eeuw mogelijk om water uit de polders te pompen en ze droog te malen.

Landwinning: bijna de hele twintigste eeuw wordt in Nederland aan landwinning gedaan. In 1930 komt de eerste, Wieringer-meerpolder, tot stand, waarna de Noordoostpolder, Oostelijk- en Zuidelijk Flevoland volgen. De ontwikkeling van de IJsselmeerpolders is eind vorige eeuw succesvol afgesloten.

Landinrichting: Rusland, Amerika en Nederland doen in de jaren 30 van de vorige eeuw aan

grootschalige landinrichting om voedselproductie te vergroten. Ieder op eigen karakteristieke wijze.

In Amerika krijgen boeren miljoenen hectaren grond om graan te produceren. Dit leidt binnen 10 jaar tot enorme 'Dust Bowls' (zandstormen). De private (bedrijfsleven) oplossing van Amerika mislukt.

In Rusland wordt grootschalige voedselproductie gestart onder regie van de overheid (plancconomie en kolchozen). Gevolgen waren snelle verkoop van privébezittingen, vlucht van kennis en particulier eigendom en lage productie door gebrek aan initiatief en ondernemerschap. De opgelegde (overheid) oplossing van Rusland mislukt.

In Nederland slaan overheid, kenniscentra, bedrijfsleven en boeren de handen ineen en werken samen aan ruilverkaveling en de Zuiderzeewerken. De ruilverkaveling, Zuiderzeewerken en het 'poldermodel' zijn een groot succes.

Selectie: eind 19de eeuw wordt het Nederlands Rundveestamboek opgericht en start de geregistreerde fokkerij van paarden. Met deze technieken worden de Nederlandse koeien en paarden in de 20ste eeuw een belangrijk exportproduct.

Veredeling: na de verfijning van de veestapel (selectie) komt de plantenveredeling door middel

▲ Landmeters en bodemkundigen bereiden in 1950 de ruilverkaveling voor rond Haren. FOTO DAAN SCHOLTE/STADSARCHIEF OSS

van kruisbestuiving. Daar is de omstreden genetische manipulatie aan toegevoegd. Nu is 40 procent van de wereldwijde zaadveredeling in handen van Nederlandse bedrijven en is één kilo tomatenzaad meer waard dan één kilo goud.

Sociale innovaties

Omdat marktfalen vanwege het ontbreken van voldoende kritische massa het eerst op het platteland wordt gevoeld, ligt de motor tot (institutionele) verandering op het platteland, in vier ronden.

In de 12de eeuw ontstaat het eer-

ste dijkwaterschap. Buurtschappen maken afspraken om samen dijken tegen het water te maken.

In de Late Middeleeuwen ontstaan onder invloed van versnelde

Boeren werken met de natuur en die kun je niet versnellen. Zo krijg je geduld

commercialisering de eerste coöperaties en samenwerkingsverbanden. Boeren maken onderlinge afspraken over het gebruik van 'gemene gronden'.

Rond 1900 komt de derde generatie corporaties op het platteland op: onderlinge verzekeringen en banken, de Boerenleenbanken, later Rabobanken.

In de 21ste eeuw vinden grote wereldwijde concurrentieslagen plaats. China vergroot haar invloed in Afrika en koopt daar grote hoeveelheden vruchtbare grond op. Amerika maakt wetten rondom patenten op gewassen

waardoor essentiële productiesystemen (voedsel en medicijnen) in zeer beperkte handen komen.

En opnieuw komt de reactie uit het platteland, de vierde golf coöperaties: nieuwe collectieve bewegingen gericht op milieu, energievoorziening en duurzaamheid. Boeren uit het dorpje Creil (Noordoostpolder) besluiten eind 20ste eeuw van de wind te gaan leven. Zij realiseren na 23 jaar voorbereiding in 2017 het grootste windmolenpark van Nederland op de IJsselmeerdijk tussen Urk en Lemmer.

Dit windmolenpark is een van

de eerste grote initiatieven die past in de visie om Nederland anders in te richten (bestuurlijk, landenschappelijk, natuur en milieu, bedrijvigheid en woon/werkomgeving). Ruimtelijke ordening volgens het principe: werk met de natuur mee, niet ertegenin! Op basis van dit principe is voor het Planbureau voor de Leefomgeving een visie uitgewerkt met als titel 'De zeven nieuwe Nederlanden', een visie over Nederland in 2070.

Kracht

Boeren beschikken over eigenschappen die zeldzaam zijn in de moderne wereld: zij zijn stabiel, hebben groot geduld, doorzettingsvermogen en zijn essentieel. Krachten waar de overheid moeite mee heeft. Eigenschappen die een grote aantrekkingskracht op het publiek uitoefenen gezien het succes van 'Boer zoekt vrouw'.

Stabiel: boeren blijven generaties lang naast elkaar wonen en hebben daardoor zeer stabiele netwerken.

Groot geduld: boeren werken met de natuur en die kun je niet versnellen. Door jarenlang met de natuur te werken oefen en krijg je groot geduld.

Doorzettingsvermogen: ongeacht het weer en de omstandigheden, het werk moet gedaan worden. Als het mooi weer is, moet je hooien, ook als je iets anders van plan bent.

Boeren zijn essentieel: het is niet verstandig om de hand die je te eten geeft, te bijten. Boeren produceren ons voedsel en zoals u weet kunnen we niet zonder! Boeren beheren het grootste deel van ons grondgebied. Hoezo belangrijk?

■ **Jan de Rond** (1954) is geboren in West-Brabant en via de Noordoostpolder, Twente, West-Brabant en Randstad ging hij werken in Oost-Brabant. In 1999 werd hij de eerste vanuit het bedrijfsleven bekostigde opbouwwerker / sociaal makelaar van Nederland.